

Effekterna av 2014 års ändringar av fåmansföretagsreglerna

År 2014 genomfördes ändringar av fåmansföretagsreglerna som innebär att gränobeloppen minskade för vissa delägare genom att ett kapitalandelskrav infördes, samtidigt som reglerna blev mer generösa för andra delägare. Skälen för regeländringen var dels att begränsa gränobeloppen för delägare i stora fåmansföretag med många delägare, dels att stimulera anställningar i de mindre företagen. Uppföljningen visar att kapitalandelskravet begränsade utdelningen bland de som berördes, men att det också påverkade ägarstrukturen i fåmansföretag och medförde att stora belopp sparas i företagssektorn. Bland delägare som berördes av regeländringens övriga delar ökade i stället inkomsterna efter 2014 och framför allt ökade utdelningarna från fåmansföretaget.

**NINA ÖHRN
KARLSSON**
är analytiker på
Skatteverket.
Nina.karlsson@
skatteverket.se

Sedan skattereformen 1990/91 har Sverige ett dualt inkomstskattesystem, där arbetsinkomster beskattas enligt en progressiv skatteskala medan kapitalinkomster beskattas proportionellt, till en skattesats som är lägre än den högsta marginalsikten för tjänsteinkomster. För individer med högre inkomster ger det duala skattesystemet därför incitament att omklassificera arbetsinkomster till kapitalinkomster, s k inkomstomvandling. För en person som är anställd finns i regel små möjligheter att få lönen utbetald som kapitalinkomst. För en person som äger det företag i vilket denne själv är anställd är förhållandena annorlunda, eftersom denne själv kan bestämma över hur stor del av inkomsten som ska tas ut som lön och hur mycket som ska tas ut som utdelning. I samband med skattereformen infördes därför också spärregler för delägare i fåmansföretag. Dessa regler kallas fåmansföretagsreglerna, eller 3:12-reglerna, efter deras ursprungliga placering i lagtexten. Vid tiden för skattereformen hade reglerna som syfte att förhindra inkomstomvandling. År 2006 genomgick reglerna en större förändring som bl a syftade till att förbättra deras effekter på risktagande i näringslivet och premiera anställningar. I förarbetena anfördes bl a att anställning av personal innebär en rad långsiktiga förpliktelser som i sig medför risk (Edin m fl 2005). Fåmansföretagsreglerna har numera inte bara uppgiften att förhindra inkomstomvandling utan ska också stimulera företagande och anställningar.

Regelförändringen 2014 påverkade möjligheterna att ta ut utdelning till lägre beskattning bland delägare i företag där det finns anställda som tar ut lön. Regeländringen skulle därför kunna påverka anställningar och investeringar i sådana företag. Ökade möjligheter att ta ut utdelning skulle också kunna öka delägarnas totala inkomst av tjänst och kapital efter skatt.

Denna artikel bygger på analyser som gjordes som en del av ett uppdrag som sekreterare i Kommittén om förenklad beskattning av ägare till fåmansföretag (Fi2022:04).

I avsnitt 1 beskrivs regelsystemet och hur regeländringen påverkade incitamenten mer i detalj. Avsnitt 2 redovisar resultaten av tidigare studier av ändringar av fåmansföretagsreglerna. Data beskrivs i avsnitt 3 medan resultaten av analysen redovisas i avsnitt 4–6. Avsnitt 7 redovisar slutsatserna av uppföljningen.

1. Bakgrund till fåmansföretagsreglerna och 2014 års regeländring

Fåmansföretagsreglerna i 56 och 57 kapitlet inkomstskattelagen innebär att utdelning och kapitalvinst på kvalificerade¹ andelar i fåmansföretag beskattas enligt särskilda regler. Reglerna rör således beskattningen på delägar-nivå och inte företagets beskattning. Reglerna innebär att utdelning och kapitalvinst som ryms inom ett sk gränobelopp beskattas till 20 procent i inkomstslaget kapital. Om utdelningen eller kapitalvinsten överstiger gränobeloppet beskattas den överskjutande delen i inkomstslaget tjänst, upp till vissa takbelopp.

Årets gränobelopp kan beräknas enligt två alternativa regler. Enligt för-enklingsregeln uppgår det till 2,75 inkomstbasbelopp (IBB), som förde-las på andelarna i företaget. Detta motsvarar 209 500 kr vid 2024 års IBB om 76 200 kr. Enligt huvudregeln beräknas det i stället utifrån andelarnas anskaffningsvärde samt, om vissa förutsättningar är uppfyllda, ett lönebase-rat utrymme. Gränobelopp som inte utnyttjas får sparas till senare beskatt-ningsår.

Regeländringen 2014 rörde beräkningen av det lönebaserade utrymmet. Denna del av reglerna innebär att delägare som uppfyller ett krav på ett visst lägsta löneuttag (löneuttagskravet) och ett krav på en viss lägsta äga-randel i företaget (kapitalandelskravet) får lägga lönesumman i företaget och dess dotterföretag till grund för beräkningen av gränobeloppet. Om ett lönebaserat utrymme får beräknas blir gränobeloppet betydligt större än om regeln inte får användas. Regeländringen och de ändrade incitament som den innebar kan sammanfattas enligt följande:

Ett kapitalandelskrav infördes. Kravet innebär att lönebaserat utrym-me bara ska beräknas om delägaren vid årets ingång äger en andel i före-taget som motsvarar minst fyra procent av kapitalet i företaget. Denna del berörde framför allt delägare i stora fåmansföretag med många anställda och många delägare.

Storleken på lönebaserat utrymme ökade från 25 till 50 procent av löne-summan i företaget och dess dotterföretag (löneunderlaget). Tidigare gällde den högre procentsatsen bara för löneunderlag som översteg 60 IBB. Änd-ringen innebar att gränobeloppen ökade för de delägare som fortfarande

¹ En andel i ett fåmansföretag är kvalificerad om personen eller någon närstående under beskattningsåret eller något av de fem föregående beskattningsåren har varit verksam i bety-dande omfattning i företaget, eller i ett annat företag som bedriver samma eller likartad verk-samhet.

kunde beräkna ett lönebaserat utrymme. Den innebar också att gränsbeloppet beräknat enligt huvudregeln kom att bli större än gränsbeloppet beräknat enligt förenklingsregeln för delägare som kan uppfylla löneuttagskravet i företag där löneunderlaget endast består av den egna lönen. Regeländringen gav därför delägare i företag där de själva var den enda anställde, och som hade möjlighet att ta ut en tillräckligt hög lön, incitament att byta från förenklingsregeln till huvudregeln.

För att få beräkna ett lönebaserat utrymme finns ett krav på delägarens eget löneuttag (löneuttagskrav), som måste uppfyllas under föregående år. Regeländringen innebar att den högsta nivån för löneuttagskravet sänktes från 10 till 9,6 IBB. Detta medförde att vissa delägare kunde minska sitt eget löneuttag och fortfarande ha möjlighet att beräkna ett lönebaserat utrymme. För dessa delägare medförde regeländringen både att möjligheterna att ta ut utdelning till den lägre beskattningen ökade och att inkomsten som behövde tas ut i form av lön minskade.

Som skäl för 2014 års förändringar anförde regeringen att den såg ett behov av att ändra löneunderlagsregeln för att förhindra överkompensation till delägare i stora fåmansföretag med många delägare och många anställda. Dessutom anfördes att det fanns skäl att begränsa storleken på de lönebaserade utrymmena (Regeringens proposition 2013/14:1 ”Förslag till statens budget för 2014, finansplan och skattefrågor” avsnitt 6.13.3). Regeringen menade också att även om det fanns ett behov av att begränsa användandet av löneunderlagsregeln i de fall där den skattesänkning som regeln medförde inte stod i proportion till den risk ägaren tar, borde fåmansföretagsreglerna inte försämrats för övriga delägare. Det fanns också enligt regeringens mening skäl att stimulera de mindre företagen och förstärka deras incitament att anställa.

2. Tidigare studier

Den studie som görs i SOU 2024:36 är den första som analyserar effekterna av 2014 års regeländring. Det finns ett antal artiklar som empiriskt analyserar effekterna av 2006 års reform på delägarnas inkomster, samt på sysselsättning och investeringar i fåmansföretag. År 2006 sänktes skattesatsen inom gränsbeloppet från 30 till 20 procent, samtidigt som storleken på gränsbeloppen ökade. Regeländringarna 2014 berörde inte skattesatsen, utan endast reglerna för hur gränsbeloppet beräknas. Den förändrade beräkningen påverkar dock beskattningen i det fall delägaren tar emot utdelning eller kapitalvinst som överstiger gränsbeloppet, eftersom den överskjutande delen beskattas som tjänsteinkomst. Även denna regeländring kan därför ha påverkat investeringar, sysselsättning och delägarnas inkomster.

Alstadsæter och Jacob (2012) studerar effekterna av 2006 års reform på skapandet av nya företag och på delägarnas inkomstsituation. Författarna finner att utdelningarna ökade efter reformen och att en större del av delägarnas inkomster efter 2006 utgörs av kapitalinkomst. Detta kan sägas ligga

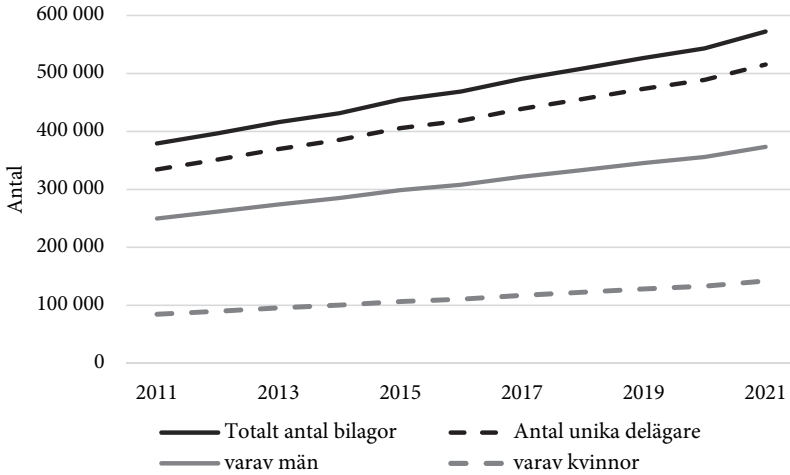
i linje med syftena bakom reformen. Edmark och Gordon (2013) analyserar ombildningar från handelsbolag och enskild näringsverksamhet till aktiebolag efter reformen och finner att skillnaden i genomsnittlig skattesats mellan företagsformerna påverkade sannolikheten att verksamheten skulle ombildas till aktiebolag.

Alstadsæter m fl (2014) finner att investeringarna ökade i fåmansföretag med likviditetsbegränsningar efter 2006 års reform, samtidigt som utdelningarna ökade, främst i företag med hög likviditet. Detta tyder på att reformen ledde till en omfördelning av kapital bland fåmansföretagen där likviditetsbegränsade företag fick ökad tillgång till kapital och på att reformen hade positiva effekter på kapitaltillgången. Även detta ligger i linje med syftet bakom regeländringen. Alstadsæter m fl (2014) analyserar också reformens effekter på antalet anställda i fåmansföretag genom att undersöka om anställningarna påverkades i likviditetssvaga jämfört med likviditetsstarka företag. Resultaten visar dock inte att reformen påverkade sysselsättningen på något systematiskt sätt. Däremot fick anställda i fåmansföretag betydligt högre förvärvsinkomster efter reformen och lönesumman ökade mer i likviditetssvaga företag än i likviditetsstarka. Det går dock inte att avgöra om ökningen beror på en ökning av antalet arbetade timmar, högre löner eller bådadera.

3. Data och deskriptiv statistik

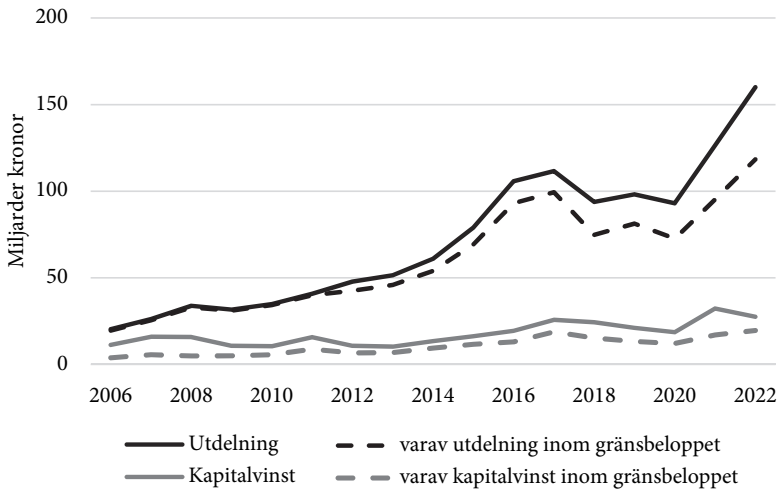
Uppföljningen i SOU 2024:36 baseras på data ur företagsregister- och individdatabasen FRIDA för de personer som är delägare i fåmansföretag under perioden 2011–21. FRIDA-databasen är en mikrobaserad databas som tas fram av SCB och som innehåller uppgifter ur de deklARATIONER och deklARATIONSBILAGOR som individer och företag lämnar som underlag för beskattningen. I analysen används de K10- och K10A-bilagor som lämnas av de individer som är delägare i fåmansföretag. Bilagorna innehåller bl a information om delägarnas mottagna utdelning, kapitalvinst och gränsbelopp. Det går också att koppla ihop delägarna med de företag som de äger andelar i. FRIDA innehåller också ett koncernregister som gör det möjligt att koppla ihop direktägda företag med andra företag som ingår i samma koncern, under förutsättning att ägarandelarna i dotterbolagen överstiger femtio procent. Analysen kompliceras dock av att fåmansföretag inte är en särskild företagsform. De har därför inga egna koder i statistiken, utan identifieras utifrån ägarförhållanden. För en beskrivning av hur fåmansföretag identifieras i analysen hänvisas till kommitténs betänkande (SOU 2024:36, bilaga 5).

Figur 1 visar antalet observationer, dvs antalet delägare i fåmansföretag under perioden 2011–21 och antalet bilagor som dessa delägare lämnat. Tabellen visar att antalet delägare ökat från ungefär 250 000 individer 2011 till ungefär 515 000 individer 2021. Delägare med andelar i flera företag redovisar innehavet i varje företag i en egen bilaga. Antalet lämnade bilagor är därför större än antalet unika individer som är delägare. År 2021 lämna-



Figur 1
Antal delägare
i fåmansföretag
2011–21

Källa: FRIDA.



Figur 2
Utdelning och kapitalvinst
på kvalificerade andelar i fåmansföretag,
2006–22

Källa: Skatteverkets statistikportal [hämtat 2024-03-08].

des ungefär 570 000 bilagor av ungefär 515 000 individer. Förenklingsregeln användes för att beräkna årets gränobelopp på ungefär 75 procent av bilagorna. Huvudregeln med lönebaserat utrymme användes på ungefär 15 procent av bilagorna, medan huvudregeln utan ett lönebaserat utrymme användes på tio procent av bilagorna. De genomsnittliga gränobeloppen är betydligt större för de delägare som beräknar ett lönebaserat utrymme än för övriga delägare.

Figur 2 visar utvecklingen av redovisad utdelning och kapitalvinst från fåmansföretag sedan 2006, samt utdelningen och kapitalvinsten som beskattas inom gränobeloppet. Figuren visar att utdelningarna från fåmansföretag

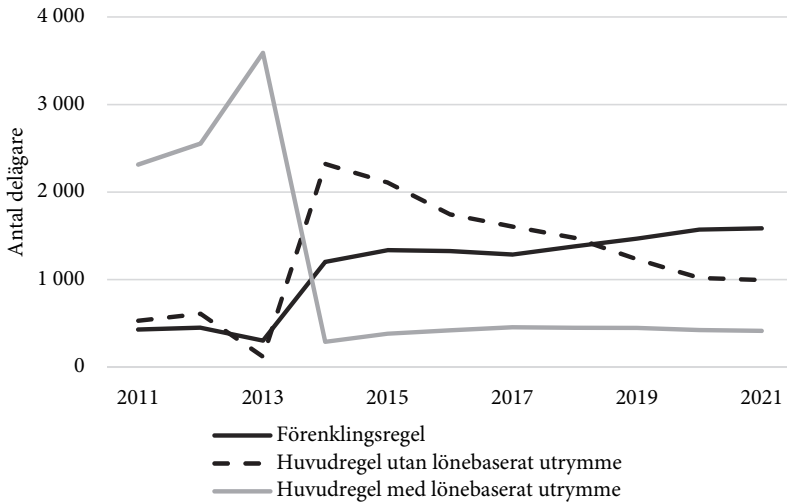
ökat under hela perioden och att ökningstakten tilltog efter 2014. Alla ändringar som analyseras (utom det förändrade löneuttagskravet) fick effekt fr o m 2014. Vid första anblick framstår det därför som att regeländringen ledde till att utdelningarna ökade. Ökningen av utdelningarna under 2016 och 2017 beror dock sannolikt inte på den aktuella regeländringen, utan på att det under denna tid fanns ett förslag under beredning inom Regeringskansliet där skattesatsen inom gränsbeloppet skulle höjas från 20 till 25 procent. Skattehöjningen genomfördes dock inte. Utdelningarna under dessa två år ökade framför allt bland delägare som använder löneunderlagsregeln, dvs samma grupp som också påverkades av 2014 års regeländringar. Detta medför att resultaten måste tolkas med viss försiktighet.

4. Kapitalandelskravet

Kapitalandelskravet innebär att ett lönebaserat utrymme bara ska beräknas om delägaren vid årets ingång äger en andel i företaget som motsvarar minst fyra procent av kapitalet i företaget. År 2013 fanns 3 590 delägare som hade en ägarandel under fyra procent och tillämpade löneunderlagsregeln i minst ett företag. I figur 3 följs denna grupp av delägare över tid och figuren visar vilken regel dessa delägare använde för att beräkna årets gränsbelopp under perioden 2011–21. Gruppen delas in i tre undergrupper: de som fortsatte att använda huvudregeln och hade ett lönebaserat utrymme även efter 2013, de som fortsatte att använda huvudregeln men utan att ha ett lönebaserat utrymme och de som gick över till att använda förenklingsregeln.

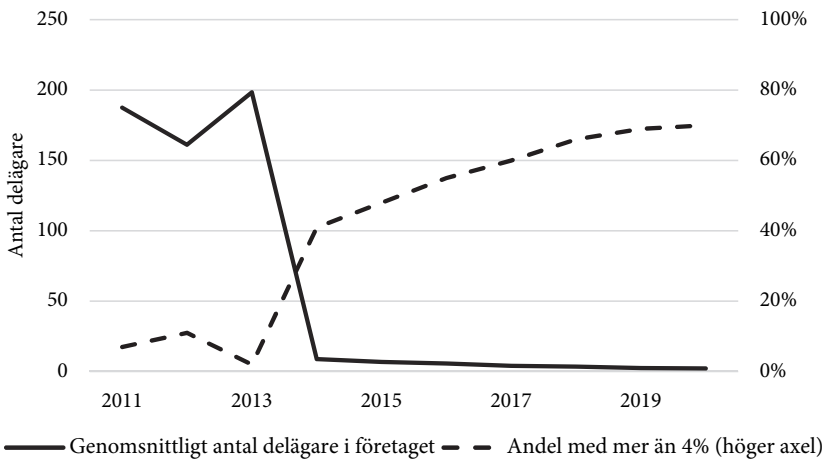
Figur 3 visar att antalet delägare som hade ett lönebaserat utrymme minskade med närmare 90 procent mellan 2013 och 2014. Kapitalandelskravet förefaller därför ha begränsat möjligheterna att beräkna ett lönebaserat utrymme bland de som berördes. Av de delägare som inte längre hade ett lönebaserat utrymme efter regeländringen fortsatte ungefär 2 000 delägare att använda huvudregeln utan att ha ett lönebaserat utrymme, medan ungefär 1 000 delägare gick över till att använda förenklingsregeln. Bland de som gick över till förenklingsregeln bildade de flesta egna helägda holdingbolag som i sin tur äger andelarna i verksamhetsbolaget. De delägare som fortsatte att använda huvudregeln efter 2014 hade i regel sparade gränsbelopp som de utnyttjade under en övergångsperiod och därefter sålde även dessa in andelarna till ett holdingbolag i vilket de använder förenklingsregeln.

Kapitalandelskravet ledde därmed till stora anpassningar bland de som berördes. Att tidigare delägare överlätit innehavet till ett ägarbolag där de äger mer än fyra procent i stället för att direkt äga mindre än fyra procent i ett verksamhetsbolag förefaller vara den vanligaste anpassningen. Rättsfallet HFD 2017 ref 8 visar att det också förekommer att delägare organiserat ägandet så att de kan få löneunderlag från ägarbolaget. Detta åstadkoms genom att delägarna övergått till att vara anställda i ägarbolaget tillsammans med ytterligare anställda från verksamhetsbolaget. Ägarbolaget har sedan fakturerat det tidigare verksamhetsbolaget. På så vis har ägarna också kunnat



Figur 3
Antal delägare 2011–
21 som berördes av
kapitalandelskravet

Källa: FRIDA.



Figur 4
Genomsnittligt
antal delägare per
företag i de företag
där någon delägare
berördes

Källa: FRIDA; egna beräkningar.

beräkna löneunderlag för de anställda i det egna ägarbolaget i stället för i det tidigare verksamhetsbolaget (där de indirekt äger mindre än fyra procent).

Figur 4 visar det genomsnittliga antalet delägare i de företag där någon delägare träffades av kapitalandelskravet 2014. Tabellen visar att genomsnittet minskade kraftigt efter 2014 och att det skett en ägarkoncentration i företagen så att de i genomsnitt har färre delägare och att en större del av dessa har ägarandelar som överstiger kapitalandelskravet. Detta är ett resultat av sådana anpassningar som beskrivs i HFD 2017 ref 8. I gruppen kan det dock också finnas tidigare delägare som startat nya, fristående verksamheter.

Kapitalandelskravet medförde därmed stora omstruktureringar av ägandet och har därför sannolikt medfört betydande dödviktskostnader. Dessa består dels av kostnader för att sätta upp holdingbolag som indirekt äger andelar i verksamhetsföretaget, dels kostnader för att omstrukturera verksamhetsföretag i mindre enheter som fakturerar verksamhetsföretaget.

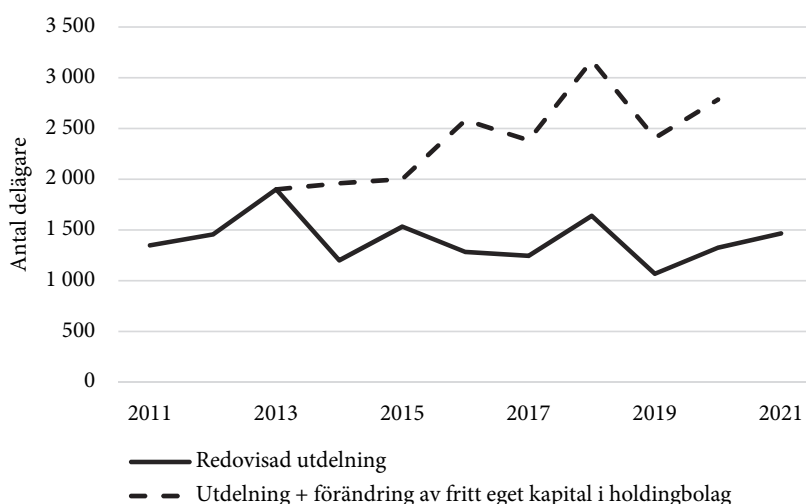
Effekter på utdelningen

Figur 5 visar den totala utdelning som delägarna som träffades av kapitalandelskravet redovisade under perioden 2011–21. Figuren visar att de redovisade utdelningarna totalt sett uppgått till ungefär 1,5 miljarder kr årligen under perioden.

Figuren visar också en beräknad hypotetisk utdelning som betalas till de holdingbolag som bildats efter 2014. Denna hypotetiska utdelning har beräknats genom att summera årliga förändringar av fritt eget kapital i holdingbolagen (det helägda företag där delägaren använder förenklingsregeln efter regelförändringen). För att inte räkna in företag i vilka delägaren bedriver en ny verksamhet begränsas urvalet av potentiella holdingbolag till fåmansföretag som är helägda av delägare som berördes av kapitalandelskravet och där företaget saknar omsättning. Den hypotetiska utdelningen beaktar endast förändringen av fritt eget kapital för tiden efter regeländringen. Eftersom urvalet av företag har begränsats är den hypotetiska utdelningen sannolikt underskattad och den beaktar inte heller utdelning som betalas till delägare i företagen som tillkommit efter 2014 och som äger andelar via holdingbolag.

Figuren visar att fritt eget kapital ökar kraftigt i holdingbolagen efter 2014. Eftersom företagen som ingår i beräkningen endast förvaltar kapital indikerar ökningen att det är frågan om avkastning på det förvaltade kapi-

Figur 5
Utdelning bland delägare som berördes av kapitalandelskravet samt ökning av fritt eget kapital i holdingbolag, miljoner kr



Källa: FRIDA; egna beräkningar.

talet eller utdelning på näringsbetingade andelar som betalas till företaget. Mönstret indikerar därför att utdelningarna till delägarna som berördes av kapitalandelskravet har fortsatt att öka, men att delägarna sparar utdelning som inte ryms inom gränsbeloppen i sina holdingbolag.

Effekter på företagens verksamhet

Det är möjligt att ta fram uppgifter om exempelvis antalet anställda, omsättning eller årets resultat för de företag som ingår i FRIDA-databasen. Som beskrivs i föregående avsnitt har det dock skett flera omstruktureringar bland företagen vars delägare berördes av kapitalandelskravet och dessa omstruktureringar är så pass vanliga att det inte är möjligt att med någon större säkerhet följa de företag där det finns berörda delägare. När verksamheter delas upp eller slås ihop är det svårt att avgöra om det är en befintlig verksamhet som flyttats mellan bolag eller om ny verksamhet tillkommit. Om ett företag upphör och ett nytt startas kan det också vara svårt att avgöra om det är samma verksamhet som fortgår eller om vissa delägare bildat nya, fristående verksamheter. Det går inte heller att se om verksamheter som formellt sett är fristående från varandra ingår i samma koncern genom t ex avtal och fakturerar varandra. Problemen att identifiera vilka företag som har berörda delägare är så stora att inga slutsatser kan dras om hur företagen utvecklats över tid. Figur 5 visar dock att den sammanlagda utdelningen från företagen till delägarna förefaller fortsätta att öka efter 2014. Det kan tolkas som att företagens lönsamhet inte påverkades.

5. Löneuttagskravet och beräkningen av lönebaserat utrymme

Genom 2014 års regeländringar ökade också storleken på gränsbeloppet för de delägare som kunde uppfylla löneuttagskravet och kapitalandelskravet, samtidigt som den högsta nivån för löneuttagskravet sänktes. Denna del av regeländringen innebar därför att möjligheterna att ta ut utdelning ur företaget till den lägre beskattningen ökade.

Tabell 1 visar antalet delägare som beräknar ett lönebaserat utrymme, dvs antalet som kunde fortsätta att använda löneunderlagsregeln. Av tabellen framgår att antalet ökat under hela perioden, men att ökningstakten tilltog åren efter 2014. Tabellen visar också att ökningen drivs av att det tillkommer fler delägare i företag där delägarrens egen lön utgör hela eller en stor del av företagets samlade löneunderlag. Dessa delägare äger företag där de själva är den ende anställda och att de väljer löneunderlagsregeln efter 2014 kan förklaras av att regeländringen medförde att gränsbeloppet blev större än om det beräknades enligt förenklingsregeln, medan det motsatta gällde före 2014. Samtidigt är antalet delägare i företag med fler anställda mer konstant över tid. Regeländringen ledde därmed inte till att det tillkom fler delägare med lönebaserat utrymme i företag med anställda, utan till att delägare bytte regel.

Tabell 1
Antal delägare med
lönebaserat utrymme

År	Totalt antal	varav i företag där egen lön >90% av löneunderlag	varav i företag där egen lön < 90 % av löneunderlag
2011	59 158	5 683	53 475
2012	60 564	6 022	54 542
2013	60 489	6 729	53 760
2014	67 978	11 825	56 153
2015	75 385	13 638	61 747
2016	81 690	15 320	66 370
2017	89 023	17 330	71 693
2018	85 977	19 075	66 902
2019	89 637	20 987	68 650
2020	91 041	22 663	68 378
2021	88 425	33 062	55 363
Diff 2011–21	49 %	482 %	4 %

Källa: FRIDA; egna beräkningar.

6. Effekter på delägarnas inkomster

ISOU 2024:36 analyseras också hur 2014 års regeländring påverkade delägarnas personliga inkomster. Datamaterialet innehåller detaljerade uppgifter om delägare och dessa påverkas inte av att det skett omstruktureringar i företagssektorn. FRIDA-databasen kan därför användas för att följa de individer som på olika sätt berördes av regeländringen. För att också ta hänsyn till andra faktorer som kan påverka nivån på delägarnas lön och utdelning används regressionsanalys.

Analyserna i denna del bygger på att utvecklingen av delägarnas sammanräknade förvärvsinkomst och utdelning från fåmansföretaget följs över tid. Det är möjligt att beräkna vilka delägare som skulle komma att beröras av regeländringens olika delar genom att studera hur deras inkomstsituation och ägande såg ut åren före regeländringen. På så sätt går det att identifiera grupper av delägare som senare skulle komma att beröras av kapitalandelskravet, det sänkta löneuttagskravet och den förändrade beräkningen av lönebaserat utrymme.

Analysen baseras på data för alla delägare i fåmansföretag för perioden 2011–21, exklusive de som både har en sammanräknad förvärvsinkomst²

² I måttet på delägarnas sammanräknade förvärvsinkomster ingår även inkomster från andra anställningar vid sidan av anställningen i fåmansföretaget. För delägare som använder förenklingsregeln är det vanligt att även ha tjänsteinkomster från andra anställningar. För de delägare som uppfyller ett löneuttagskrav är det däremot mer ovanligt att samtidigt ha en hög lön från en annan anställning. Det innebär att analysen troligtvis beaktar de relevanta inkomsterna för de delägare som använder löneunderlagsregeln, eller om något, att delägarnas inkomst av tjänst från fåmansföretaget överskattas.

på noll kronor och inte heller tagit emot utdelning från fåmansföretaget. Inkomsterna räknas om till respektive års inkomstbasbelopp, och uttrycks i naturliga logaritmer. Regressionskoefficienterna kan därför läsas ut som den förväntade procentuella förändringen av delägarnas sammanräknade förvärvsinkomst eller utdelningsinkomst då den aktuella variabeln förändras med en enhet.

Genom att räkna om inkomsterna till inkomstbasbelopp kan löneökningar och ökning av utdelningen relateras till den allmänna inkomstutvecklingen i samhället under perioden. Indirekt jämförs därmed inkomstutvecklingen hos delägarna med utvecklingen hos alla andra individer som inte är delägare. Det är dock inte slumpmässigt vilka personer som är delägare i fåmansföretag, eller vilka av delägarna som har ett lönebaserat utrymme före och efter regeländringen. Delägare är bl a överrepresenterade bland män och bland personer med högre utbildning och högre inkomster. Resultaten måste därför tolkas med försiktighet.

Effekterna av regelförändringen ges av variabeln ”Reform”, som tar värdet noll för perioden före regelförändringen och ett för perioden efteråt. I analysen tas också hänsyn till vilka olika delar av regelförändringen som påverkade varje enskild delägare, t ex om delägaren har ett lönebaserat utrymme, om delägarens löneuttagskrav översteg 9,6 IBB före regeländringen, om delägaren berördes av kapitalandelskravet samt om delägaren efter regeländringen beräknar ett lönebaserat utrymme på endast den egna lönen (vilket ska ses som en proxy för effekten av att byta från förenklingsregeln till huvudregeln).

I analysen kontrolleras också för delägarens kön och utbildningsnivå. Kön är en dummyvariabel som tar värdet ett om delägaren är en kvinna och noll annars. Utbildningsnivå är en dummyvariabel som tar värdet ett om delägaren har en eftergymnasial utbildning och noll annars. Högre utbildning är positivt korrelerad med nivån på tjänsteinkomsten. Kvinnor har i genomsnitt lägre tjänsteinkomster än män och tar emot lägre utdelningar. Regressionerna använder också fixa effekter för år. Därigenom tas också hänsyn till att nivån på utdelningar och tjänsteinkomster varierar mellan olika år. Detta är särskilt viktigt för att ta hänsyn till de ovanligt höga utdelningarna 2016 och 2017, som sannolikt hade andra orsaker än den aktuella regeländringen.

Tabell 2 visar resultaten av analysen. Koefficienterna på första raden visar den skattade effekten av regelförändringen på delägarnas totala inkomster, definierade som summan av sammanräknad förvärvsinkomst och utdelning från fåmansföretaget. Tabellen visar att delägarnas totala inkomster ökade med 5,6 procent mer än bland befolkningen i allmänhet efter 2014 års regeländring. Effekterna skattas också separat för inkomst av tjänst (kolumn 2) och utdelning (kolumn 3). Tabellen visar att både tjänsteinkomsterna och utdelningsinkomsterna ökade bland delägarna, men att utdelningarna ökade betydligt mer än tjänsteinkomsterna. Detta fick till följd att andelen av delägarnas totala ersättning från företaget som

Tabell 2
Effekter av regeländringen på delägarnas inkomster

	Total inkomst, IBB	Tjänst, IBB	Utdelning, IBB	Andel utdelning
Reform	0,0559** (0,0017)	0,0212** (0,0016)	0,3440** (0,0041)	0,0161** (0,00035)
Kapitalandelskrav	0,1270** (0,0118)	0,2050** (0,0102)	- 0,7270** (0,0317)	- 0,0092** (0,0031)
Bara ägarlön	- 0,0870** (0,0024)	0,0048* (0,0020)	- 0,2760** (0,0045)	- 0,0303** (0,0008)
Sänkt löneuttagskrav	0,5440** (0,0030)	0,3720** (0,0028)	0,8050** (0,0066)	0,0755** (0,0008)
Har löneunderlag	0,6420** (0,0016)	0,3290** (0,0013)	1,0540** (0,0036)	0,1980** (0,0005)
Har sparad utdelningsutrymme	- 0,1730** (0,0018)	- 0,1230** (0,0017)	- 0,0910** (0,0059)	- 0,0289** (0,0004)
Kvinna	- 0,2170** (0,0019)	- 0,2090** (0,0018)	- 0,2950** (0,0043)	- 0,0049** (0,0003)
Eftergymnasial utb	0,1730** (0,0017)	0,1780** (0,0016)	- 0,0381** (0,0035)	0,0004 (0,0003)
Antal obs	5 102 789	5 087 501	1 892 551	5 102 789
R ²	0,177	0,096	0,225	0,180

Anm: Robusta standardfel klustrade på individnivå i parenteser. **p<0,01, *p<0,05.

Källa: Egna beräkningar.

utgjordes av utdelning ökade med ungefär 1,6 procent (kolumn 4).

Tabellen visar också att effekterna skiljer sig åt beroende på vilka delar av reformen som påverkade en viss delägare. Inkomsterna ökade betydligt mer bland de som hade ett lönebaserat utrymme (variabeln ”Har löneunderlag”) och bland de som berördes av det sänkta löneuttagskravet. Bland delägare som träffades av kapitalandelskravet minskade i stället utdelningarna medan tjänsteinkomsten ökade. Även bland de som bytte från förenklingsregeln till huvudregeln ökade inkomst av tjänst något, medan utdelningen minskade. Detta kan förklaras av att en del delägare i gruppen ökade sitt löneuttag för att kunna uppfylla löneuttagskravet.

Delägare som kunde sänka sitt löneuttag ökade sina inkomster mer än andra och i denna grupp ökade både lön och utdelning. Denna grupp av delägare hade dock mycket stora sparade utdelningsutrymmen redan i utgångsläget och tillhör de delägare som ökade utdelningarna mest under 2016 och 2017. Den stora ökningen av inkomsterna bland dessa delägare är därför sannolikt inte enbart en effekt av regelförändringen, utan också av att de äger andelar i stora företag som hade balanserade vinstmedel som kunde delas ut före den då förväntade höjningen av skattesatsen inom gränslöpet. Ungefär en tredjedel av delägarna som före reformen hade ett löneut-

tagskrav om 10 IBB och som hade en möjlighet att sänka sitt löneuttag till 9,6 IBB agerade på detta incitament och höll nere lönen. Detta bidrar till att även andelen av inkomsten som utgörs av utdelning ökar mer i denna grupp av delägare.

För de delägare som bytte från förenklingsregeln till huvudregeln, och där det lönebaserade utrymmet endast består av ägarlönen, minskade däremot den totala inkomsten och andelen av inkomsten som bestod av utdelning. Det beror på att det i denna grupp av delägare finns personer som ökade den egna lönen för att kunna uppfylla löneuttagskravet och i gengäld minskade utdelningen. Genom att byta regel fick de däremot ett betydligt större gränobelopp, som kan användas för att ta ut utdelning till lägre beskattning i framtiden.

Tabellen visar också på en negativ effekt av att ha ett sparutdelningsutrymme. Den negativa koefficienten för variabeln ”Har sparutdelningsutrymme” ska läsas som att de skattade effekterna av regelförändringen är mindre för de delägare som har ett sparutdelningsutrymme. Delägare som har ett sparutdelningsutrymme kan använda detta tills det är förbrukat och det är först då utrymmet är förbrukat som beräkningen av årets gränobelopp kan få betydelse för delägarens beskattning.

7. Slutsatser

Uppföljningen visar att delägare anpassar sig efter fåmansföretagsreglerna och att de också anpassade sig efter 2014 års regeländring. Utdelningarna ökade bland de delägare vars gränobelopp ökade. Samtidigt minskade utdelningarna bland de delägare som berördes av kapitalandelskravet. Det finns dock troligtvis mycket stora utdelningar sparade inom bolagssektorn, i de ägarbolag som delägarna bildat från 2014 och framåt. De stora anpassningarna efter kapitalandelskravet innebär att denna regel sannolikt medfört betydande dödviktskostnader.

Analysen visar också att inkomsterna bland delägare i fåmansföretag ökade mer än bland befolkningen i allmänhet efter 2014 års regeländring och att utdelningarna ökade mer än tjänsteinkomsterna. Det går dock inte att avgöra om de ökade utdelningarna beror på att företagen blivit mer lönsamma och därför kan lämna större utdelningar, eller om ökningen beror på att en större del av vinsterna delas ut till ägarna då gränobeloppen ökat. De ökade utdelningarna under 2016 och 2017 beror dock sannolikt på att tidigare års balanserade vinstmedel delades ut innan en förväntad skattehöjning (som sedan inte genomfördes). Resultaten ska dock inte ses som en effektutvärdering eftersom det inte går att uttala sig om hur utvecklingen hade sett ut om regelförändringarna inte hade genomförts.

Resultaten liknar de i Alstadsæter och Jacob (2012) och Alstadsæter m fl (2014), som studerar effekterna av 2006 års reform, då skattesatsen sänktes och beräkningen av gränobeloppet gjordes mer generös. Även då ökade utdelningarna från fåmansföretag. Varken denna studie eller Alstadsæter

och Jacobs finner några effekter på antalet anställda i fåmansföretagen. Resultaten tyder därför på att utformningen av fåmansföretagsreglerna har stor betydelse för delägarnas personliga inkomstsituation, men mindre effekter på sysselsättningen i fåmansföretag.

REFERENSER

Alstadsäter, A och M Jacob (2012), *Income Shifting in Sweden. An Empirical Evaluation of the 3:12 Rules*, Report to the Expert Group on Public Economics 2012:4, Finansdepartementet, Stockholm.

Alstadsäter, A, M Jacob och A Vejsiu (2014), *3:12 Corporations in Sweden: The Effects of the 2006 Tax Reform on Investments, Job Creation, and Business Startups*, Report to the Expert Group on Public Economics 2014:2, Finansdepartementet, Stockholm.

Edin, P-O, I Hansson och S-O Lodin (2005), *Reformerad ägarbeskattning – effektivitet, prevention, legitimitet*, Finansdepartementet, Stockholm.

Edmark, K och R Gordon (2013), "The Choice of Organizational Form by Closely Held Firms in Sweden: Tax versus Non-tax Determinants", *Industrial and Corporate Change*, vol 22, s 219–243.

Regeringens proposition (2013/14:1), "Förslag till statens budget för 2014", finansplan och skattefrågor avsnitt 6.13.3.

Skatteverkets statistikportal, data hämtat den 8 mars 2024.

SOU 2024:36, *Förenkla och förbättra!*, Betänkande av Kommittén om förenklad beskattning av ägare till fåmansföretag.

Statistiska centralbyrån, Företagsregister och individdatabas (FRIDA), årgång 2011–21.